

AGEL ADVISEURS

CULTUURHISTORISCH ONDERZOEK STRATUMSEDIJK 28A E.O. TE EINDHOVEN

AGEL ADVISEURS

CULTUURHISTORISCH ONDERZOEK STRATUMSEDIJK 28A E.O. E.O. EINDHOVEN

Inhoud

1	INLEIDING	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Methodiek	3
1.3	Situatie	4
1.4	Leeswijzer	4
2	AANWEZIGE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN	5
2.1	De historisch-stedenbouwkundige ontwikkeling	5
2.2	Beschrijving van de situatie	7
2.2.1	Algemeen	7
2.2.2	Stratumsedijk 28a - voormalige Raad van Arbeid	7
2.2.3	Bijgebouw en voormalige garage Stratumsedijk 28a	13
2.2.4	P.Czn. Hooftlaan 14	15
2.2.5	Bomanshof 6	17
2.2.6	Erfbeplanting en ander historisch groen	18
3.	WAARDERING	20
3.1.	Methodiek	20
3.2.	Waardering	21
3.2.1	Stratumsedijk 28a	21
3.2.2	Aanbouw Stratumsedijk 28a	21
3.2.3	P.Czn. Hooftlaan 14	22
3.2.4	Bomanshof 6	23
3.2.5	Het ensemble	23
4.	PERSPECTIEF	25
Bijlage 1	Geraadpleegde bronnen	26

AGEL ADVISEURS

CULTUURHISTORISCH ONDERZOEK STRATUMSEDIJK 28A E.O. EINDHOVEN

1. INLEIDING

1.1. Aanleiding

Het navolgende rapport betreft het verslag van een cultuurhistorisch onderzoek met betrekking tot het gebied P.C. Hooftlaan-Stratumsewijk-Vondellaan-Bomanshof te Eindhoven. Het gaat hier om de herontwikkeling van een locatie waar een gemeentelijk monument aanwezig is. Het gevraagde onderzoek zal zich richten op het beschrijven van de aanwezige cultuurhistorische waarden en het schetsen van een perspectief van deze waarden in de ruimtelijke plannen die er zijn voor dit gebied.

Het rapport is bedoeld als cultuurhistorische paragraaf bij de toelichting van het bestemmingsplan. Volgens de Wet ruimtelijke ordening (Wro) moeten overheden in hun ruimtelijk beleid de relevante belangen meewegen. Ook de zorg voor het cultuurhistorisch erfgoed hoort daarbij. Het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) verplicht gemeenten om rekening te houden met cultuurhistorische waarden. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft richtlijnen opgesteld waaraan het verplichte onderzoek bij het opstellen van bestemmingsplannen moet voldoen.¹

Het onderzoek omvat een algemeen onderzoek naar de aanwezige cultuurhistorische waarden voor het hele plangebied. Dit onderzoek omvat een beschrijving en waardenstelling van de aanwezige waarden. Vervolgens worden de voorgenomen bouwplannen vergeleken met de geconstateerde waarden en wordt daaruit het toekomstperspectief van de aanwezige waarden geschat.

1.2. Methodiek

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft richtlijnen opgesteld waaraan het verplichte onderzoek bij het opstellen van bestemmingsplannen moet voldoen². De hiernavolgende cultuurhistorische rapportage voldoet aan die richtlijnen. Het gepleegde onderzoek is verder geheel overeenkomstig de desbetreffende richtlijnen van de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed uitgevoerd en het navolgende advies is opgesteld door een ter zake kundig persoon, te weten ir. J.J. Cuijpers, architect, stedenbouwkundige en erfgoeddeskundige. In genoemde richtlijnen is aangegeven dat het onderzoek een inventarisatie, een waardering en een beschrijving van het perspectief moet omvatten. De navolgende werkzaamheden zijn verricht om vorm te geven aan het onderzoek:

1. Analyse historische kaarten, waaronder de topografische kaarten 1850-2019;
2. Archiefonderzoek: vooralsnog zijn alleen digitaal toegankelijke inventarissen van het streekarchief onderzocht en is informatie uit het gemeentelijk bouwvergunningenarchief opgevraagd. Er is geen onderzoek in het streekarchief of andere archieven verricht.
3. Literatuuronderzoek in het algemeen.
4. Onderzoek ter plaatse.

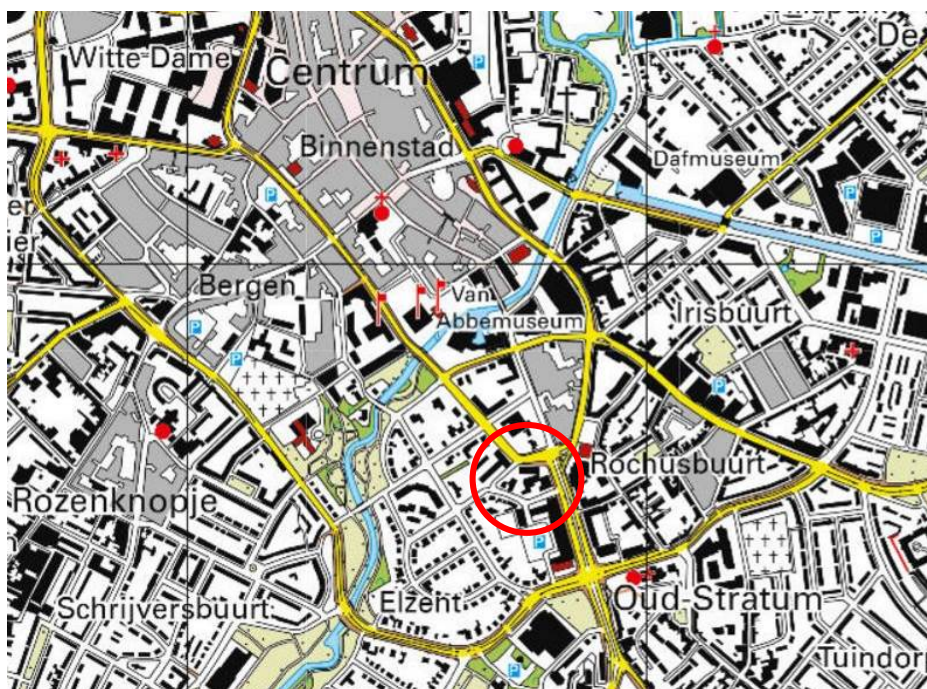
¹Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: Cultuurhistorisch onderzoek in de vormgeving van de ruimtelijke ordening - Aanwijzingen en aanbevelingen, Amersfoort, 2013.

² Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: Cultuurhistorisch onderzoek in de vormgeving van de ruimtelijke ordening - Aanwijzingen en aanbevelingen, Amersfoort, 2013.

Het onderzoek ter plaatse op 8 december 2020 heeft zich in verband met de Coronacrisis beperkt tot de buitenzijde van de nog in gebruik zijnde gebouwen. Op 23 april 2021 is daarna de binnenzijde van het gemeentelijk monument en van het pand P. Czn. Hoofthaan 14 visueel onderzocht. Het uitgevoerde onderzoek was gericht op het samenstellen van de cultuurhistorische paragraaf van het bestemmingsplan en was van voldoende omvang om deze naar behoren samen te stellen.

1.3. Situatie

Het onderzoeksobject is gelegen in het centrum van Eindhoven, aan de weg genaamd Stratumsedijk.

Figuur 1 - Topografische situatie 2019 - de locatie is gesitueerd binnen de rode cirkel.

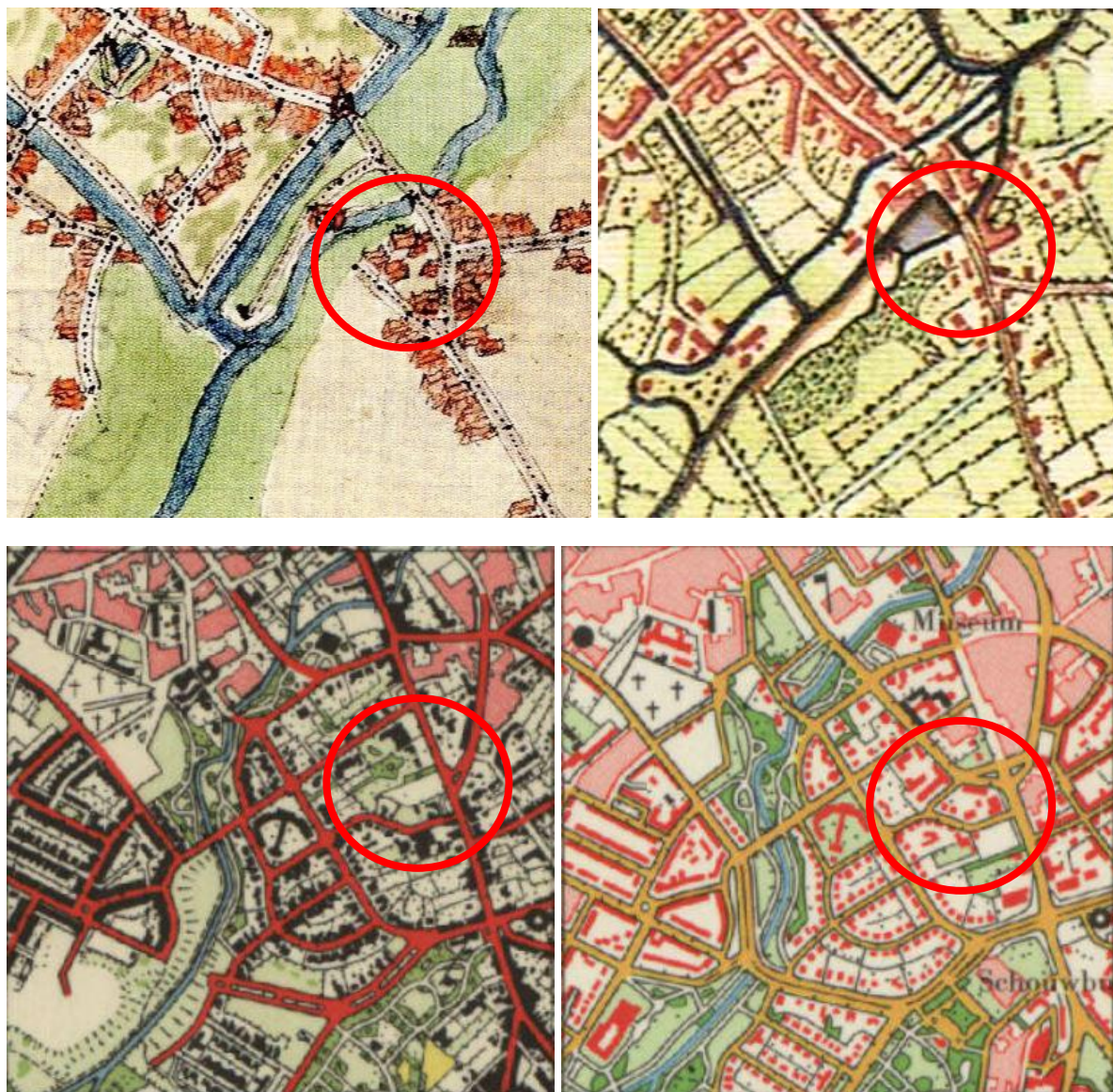
1.4. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn de aanwezige cultuurhistorische relictten kort uiteengezet en is de huidige toestand in het gebied nader beschreven. In hoofdstuk 3 is de waardering van de relictten en het complex waar ze deel van uitmaken opgenomen. In hoofdstuk 4 is het perspectief van de geconstateerde waarden in relatie tot de aangevraagde bestemmingsverandering weergegeven.

2. AANWEZIGE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

2.1. De historisch-stedenbouwkundige ontwikkeling

Het studiegebied is nu een binnenstedelijke locatie, maar was eeuwenlang gelegen in het centrum van de agrarische nederzetting Stratum. De omgeving was in de middeleeuwen al bebouwd, waarschijnlijk met agrarische bebouwing. De Stratumsedijk was een onverharde verbindingsweg tussen Eindhoven en de Kempen en verderop richting Maastricht. Vanaf 1741 werd er gewerkt aan de aanleg van een verharde verbindingsweg tussen 's-Hertogenbosch en Luik. Het deel van Stratum naar Valkenswaard kwam pas in 1818 gereed. Daarmee was de Stratumsedijk de eerste verharde straat in de omgeving.

Figuur 2 - Topografische situatie 1560, 1840, 1953, 1973.

In de negentiende eeuw verschenen langs deze weg villa's en landhuizen van de elite. Terwijl Eindhoven groeide als gevolg van de snelle industrialisatie, werd de gemeente Stratum en diverse andere omliggende plattelandsgemeenten opgeslokt (1 jan. 1920) en verscheen er steeds meer (woon)bebouwing rondom de locatie.

In 1917 ontstond een plan om een villawijk aan te leggen in het gebied den Elzent, dat tot dan toe een onbebouwd gebied was tussen de Stratumse Dijk en de Dommel. De wegen in de Elzent werden aangelegd en de eerste villa's verzeen in 1920. De Elzent was vooral een woonplek voor de hogere middenklasse, zoals artsen, bankdirecteuren, leraren, topambtenaren, kooplieden en ondernemers.³ De verbinding tussen deze wijk en de Stratumsedijk (thans Bomanshof genoemd), kwam toen tot stand.

Ten noorden van Stratumsedijk 28a stond tot de Tweede Oorlog een villa die bekend stond als "Het Pannenhuis". Deze villa werd verwoest bij een bombardement. Op die locatie werd in 1954 de P. Czn. Hooftlaan en de doorbraak Wal-Stratumsedijk aangelegd.⁴

De meeste straatnamen zijn ontleend aan de Nederlandse letterkunde (P.Czn Hooft, Bomans, Tesselschade).

In 1939 werd de voormalige villa aan de Stratumsedijk opgekocht om er het nieuwe gebouw van de Raad van Arbeid op te richten, waarvoor in 1940 vergunning werd verleend. Het gebouw was in 1941 gereed. Na 1954 werden rondom dit gebouw steeds meer kantoorgebouwen gerealiseerd. De verkeerssituatie werd in de jaren 60 gewijzigd, waarbij onder meer het grootste deel van het voorerf van het gebouw van de Raad van Arbeid werd opgeofferd aan de verbreding van de Stratumsedijk.

Figuur 3 - Luchtfoto Stratumsedijk 28a en omgeving (bron: Google Earth)

³ <https://www.ihesm.com/eindhoven1934/elzent/>

⁴ <https://www.ihesm.com/eindhoven1934/elzent/>

2.2. Beschrijving van de locatie

2.2.1. Algemeen

Binnen het studiegebied zijn vier relevante gebouwde objecten aanwezig, die alle vier samenhangen wat functionaliteit betreft, maar op een onderscheiden wijze en op verschillende tijdstippen tot stand zijn gekomen. Deze worden hierna kort beschreven. Het betreft:

- Stratumsedijk 28a (gemeentelijk monument);
- Bijgebouw en voormalige garage Raad van Arbeid;
- P.Czn. Hooftlaan 14;
- Bomanshof 6.

Verder staat er op het terrein nog een cultuurhistorisch relevant groenobject.

2.2.2. Stratumsedijk 28a - voormalige Raad van Arbeid

Bouwgeschiedenis

Het terrein aan de Stratumsedijk werd in 1939 aangekocht. In 1940 werd bouwvergunning verleend om daar het kantoorgebouw van de Raad van Arbeid te bouwen. Dat gebouw was in 1941 gerealiseerd. In 1948 werd de linkervleugel verlengd. In 1956 werd vergunning verleend voor het veranderen van de zolderverdieping. In 1960 werd het kantoor opnieuw verbouwd. In 1978 werd een aanbouw vergund, waarbij een koppeling met de garage tot stand werd gebracht, waarbij tevens die garage tot kantoor werd verbouwd (zie 2.2.3). In 1990 werd de eerste verdieping uitgebreid door aanbouw van laboratoriumruimte bovenop de begane grondlaag. In 1998 en 2008 is telkens vergunning verleend voor (interne) verbouwingen van het diagnostisch centrum dat zich inmiddels in het gebouw had gevestigd. Het gebouw is op 15 maart 2016 aangewezen als gemeentelijk monument.

Figuur 4 - (Een gedeelte van) de voorgevel in 2020.

Gemeentelijk monument

Het pand Stratumsedijk 28a is een gemeentelijk monument. Het wordt als volgt omschreven:

'Het gebouw is opgetrokken op een U-vormige plattegrond en bestaat uit een hoofdgebouw, parallel aan de Stratumsedijk, met twee haaks erop aansluitende vleugels, allen van twee bouwlagen en een kap voorzien. Achter op het terrein werd voor zes voertuigen een garagegebouw in dezelfde stijl opgetrokken. De zuidelijke vleugel werd in 1960 met vier traveeën uitgebreid, ook in dezelfde stijl. Het bakstenen muurwerk met natuurstenen elementen en een houten kapconstructie omhult een betonnen kelder, kolom- en vloersysteem. Aan de zijde van de Stratumsedijk is de ingangspartij naar voren uitgebouwd met een geheel natuurstenen gevel. De entree heeft een bordes en in de topgevel is een reliëf aangebracht van een vrouwenfiguur van de hand van Toon van de Wiel. Aan de zijde van de Bomansplaats is de zijingang voorzien van een natuurstenen omlijsting. In de gevel aan de P.C. Hooftlaan is nog een deel van de oorspronkelijke tuinmuur en tuinpoort afwerking te vinden. De naar beneden voerende trap naast deze gevel leidt naar een nog aanwezige oorspronkelijke stalen deur die oorspronkelijk naar de fietsenkelder voerde. Het pand dat oorspronkelijk werd gebouwd voor de Raad van Arbeid is een van de weinige gebouwen die in de periode van de Tweede Wereldoorlog werden gerealiseerd. De architectuur van de Raad van Arbeid wordt gekenmerkt door de toen heersende stroming van het traditionalisme. Daarvan is dit pand door de vele op voortreffelijke manier aan elkaar aansluitende verschillende materialen en technieken een van de belangrijkste exponenten in Eindhoven. De Raad van Arbeid zorgde samen met de Rijksverzekeringsbank voor de uitvoering van een groot aantal sociale wetten. Als kantoor van een belangrijk bestuursorgaan is het pand daardoor ook een uiting van de sociaal-economische ontwikkeling van Eindhoven. Het is een markant gebouw met een uitstraling die past bij de entree naar de stad aan de oude radiaal. Thans is hier het Diagnostisch Centrum Eindhoven gevestigd.'

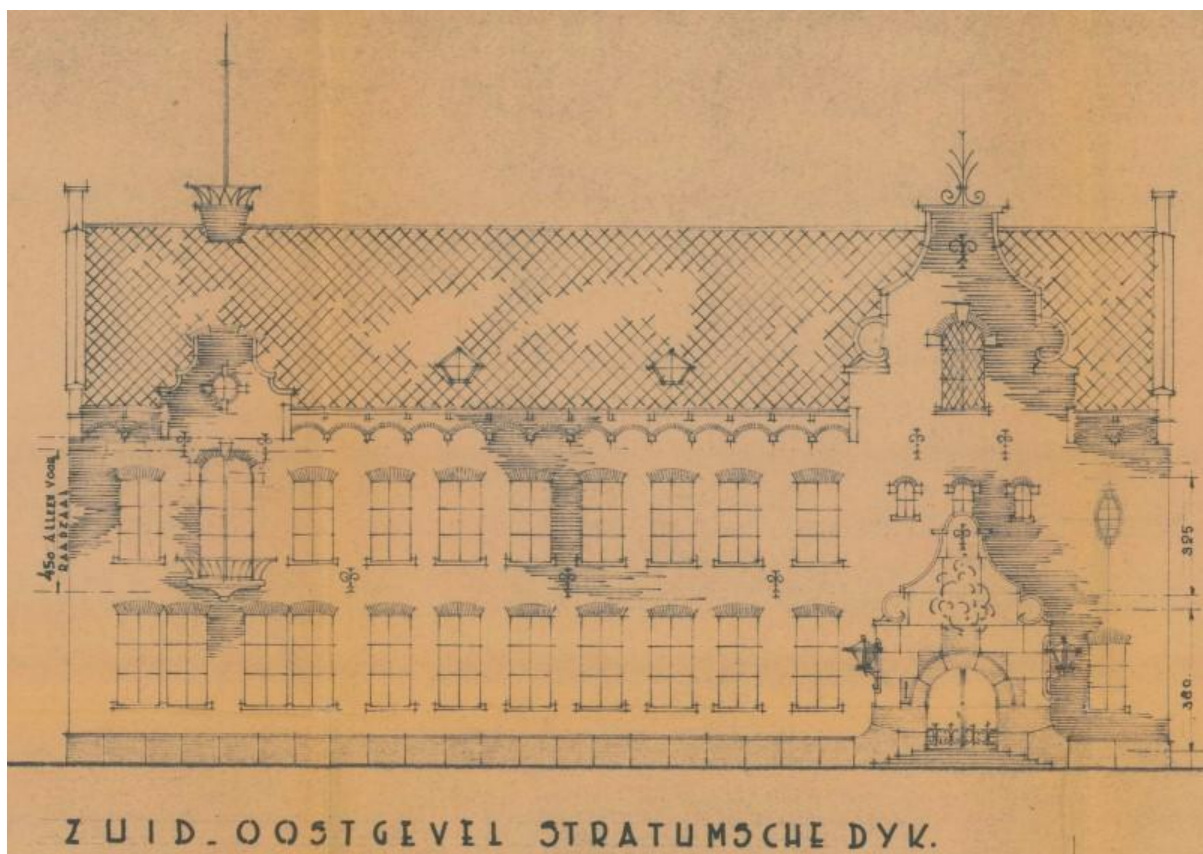
Figuur 5 - Natuurstenen ingangspartij Stratumsedijk 28a met beeldhouwwerk van de kunstenaar Toon van de Wiel; deurbekroning met vrouw met boek, bloemen en druiventrossen; opschrift: Aangeboden door het personeel; opmerkingen: jaar van plaatsing: 1941. Het door Kees Geenen als Raad van Arbeid gebouwde pand is op 19 januari 1942 geopend. Het reliëf stelt volgens de krant op symbolische wijze de werking en de goede vruchten van de sociale wetgeving voor.

Hoofdmassa

Het gebouw is staafvormig onder zadeldak parallel aan de Stratumsedijk met twee loodrecht daarop staande zijvleugels, eveneens onder zadeldak. Het is opgetrokken in baksteen in Vlaams verband. Het dak is gedekt met leisteen in rijndekking. Verreweg de meeste oorspronkelijke stalen ramen zijn vervangen door kunststof ramen.

Voorgevel

De voorgevel van het kantoorgebouw Stratumsedijk 28a is in een traditionalistische stijl opgetrokken, met tal van detailleringen en natuurstenen en ijzeren elementen. De uitgebouwde ingangspartij is geheel van natuursteen en versierd met een kunstwerk (zie Figuur 6). Boven de ingangspartij is een in- en uitgezwenkte topgevel geplaatst. Aan de linkerzijde van de voorgevel bevindt zich op de eerste verdieping een natuurstenen balkon.

Figuur 6 - De voorgevel van het gebouw van de Raad van Arbeid (bron: Bouwvergunning 16 augustus 1940 - Architectenbureau Geenen, 1940)

De stalen voordeur is vervangen door een gelijkvormig exemplaar, waarbij het siersmeedwerk met 'AD' en '1940' werd verwisseld, waardoor er nu '1940 AD' (Engelse spelling) staat in plaats van 'AD 1940'.

Linker zijgevel

Ook de linker zijgevel is rijk gedetailleerd en voorzien van natuurstenen elementen. Daarbij vallen vooral de omlijste zijingang en het met speklagen versierde trappenhuisraam op. Deze gevel is in 1960 verlengd met enkele traveeën. Deze verandering is in het metselwerk nauwelijks zichtbaar.

Figuur 7 - Linker zijgevel van het gebouw van de Raad van Arbeid (bron: Bouwvergunning 16 augustus 1940 - Architectenbureau Geenen, 1940)

Figuur 8 - Linker zijgevel in 2020.

Rechter zijgevel

Figuur 9 - Rechter zijgevel van het gebouw van de Raad van Arbeid (bron: Bouwvergunning 16 augustus 1940 - Architectenbureau Geenen, 1940)

Figuur 10 - De rechter zijgevel van het monumentale gebouw van de Raad van Arbeid in 2020.

De rechter zijgevel is iets minder rijk gedecoreerd dan de voor- en de linker zijgevel. De trappenhuisramen zijn hier bijvoorbeeld niet voorzien van de speklagen, die wel in de linker gevel te zien zijn.

Achtergevel

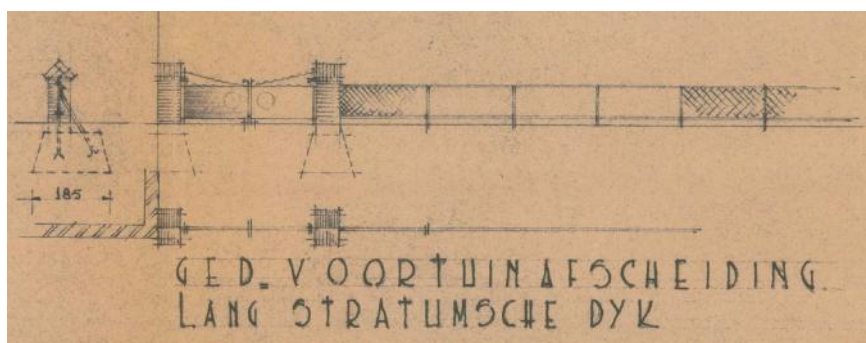
De achtergevel draagt nog de meeste sporen van de veranderingen die het gebouw sinds de jaren '40 heeft ondergaan. Door aan- en opbouwen zijn de oorspronkelijke geveldelen deels aan het oog onttrokken.

Figuur 11 - (Gedeelte van) de achtergevel in 2020.

Erfafscheiding

De erfafscheiding aan de voor- en de zijkanten was een onderdeel van het oorspronkelijke architectonisch ontwerp van het gebouw van de Raad van Arbeid. Deze erfafscheiding is grotendeels verwijderd: aan de voorzijde in verband met verbreding van de Stratumsedijk, aan de linkerkant in verband met de aanleg van parkeerplaatsen op eigen terrein. Alleen aan de rechterkant zijn nog enkele onderdelen overgebleven (**Figuur 12** en **Figuur 13**).

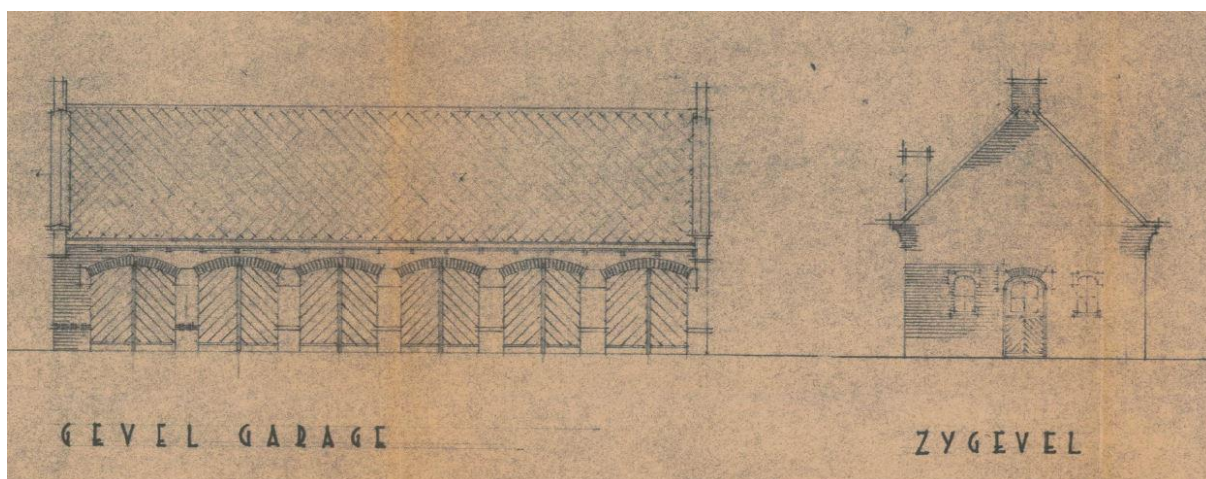
Figuur 12 - Bouwtekening van het hekwerk aan de zijde van de Stratumsedijk bij het gebouw van de Raad van Arbeid (bron: Bouwvergunning 16 augustus 1940 - Architectenbureau Geenen, 1940).

Figuur 13 - Poort met schampsteen.

2.2.3. Bijgebouw en voormalige garage Stratumsedijk 28a

Achter het hiervoor beschreven gebouw bevindt zich een garagegebouw die tezelfdertijd met het hoofdgebouw werd gebouwd en een aanbouw die in 1978 werd gebouwd tussen het hoofdgebouw en deze voormalige garage. Die laatste werd toen omgebouwd voor kantoordoeleinden. De garage is in hetzelfde materiaal en in dezelfde stijl gebouwd als het hoofdgebouw, maar in tegenstelling tot het laatste is de garage ook aan de buitenzijde sterk verbouwd. Het is opmerkelijk dat er bij een kantoorgebouw een garage werd gebouwd; deze zal alleen voor directieleden bedoeld zijn geweest: gewone kantoormedewerkers kwamen op de fiets.

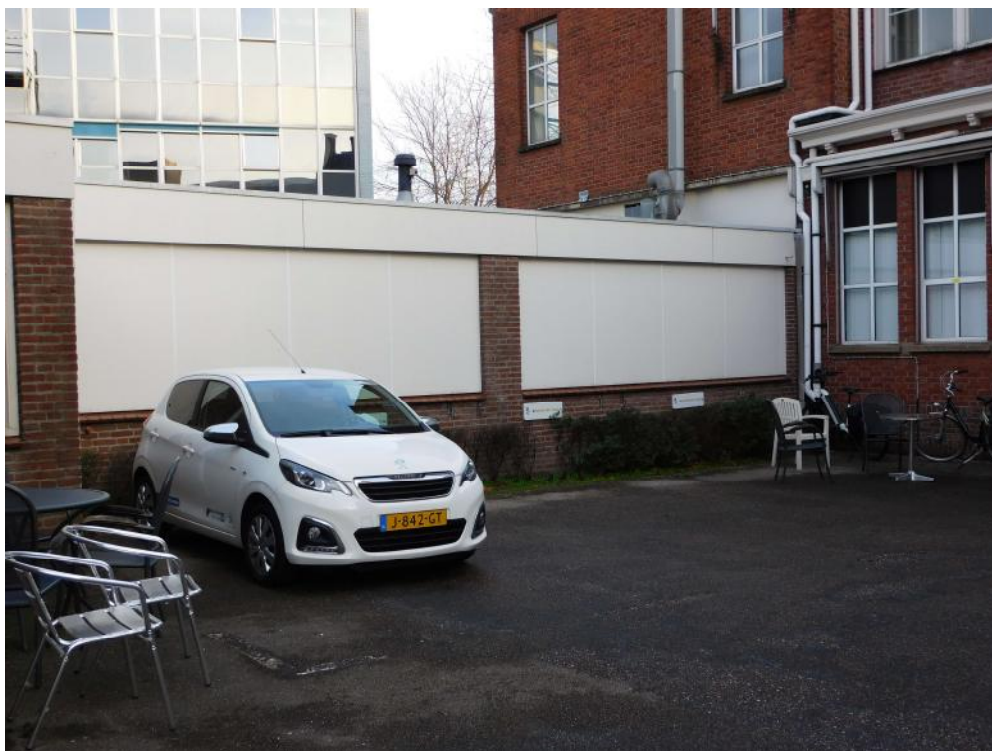

Figuur 14 - Geveltekeningen garage 1940

De oorspronkelijke vormgeving is in de zuidgevel en het dak nog redelijk herkenbaar, maar in de overige gevels niet meer. Bovendien is de oorspronkelijke functie (garage) nauwelijks meer herkenbaar. Het bijgebouw dat de verbinding vormt tussen het monumentale hoofdgebouw en de voormalige garage is in 1978 opgericht in een non-descripte stijl. Bij de aanwijzing van het hoofdgebouw als gemeentelijk monument zijn deze beide gebouwdelen expliciet uitgezonderd.

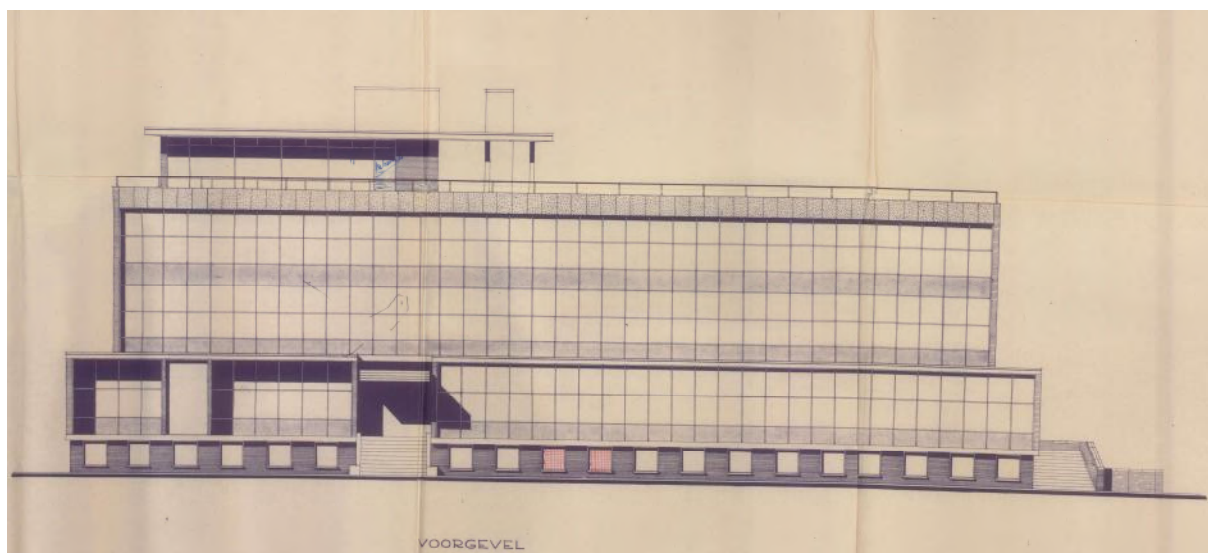
Figuur 15 - Bijgebouwen Stratumsewijk 28a: centraal een deel van de voormalige garage; rechts de tussenbouw.

Figuur 16 - Aanbouw Stratumsewijk 28a.

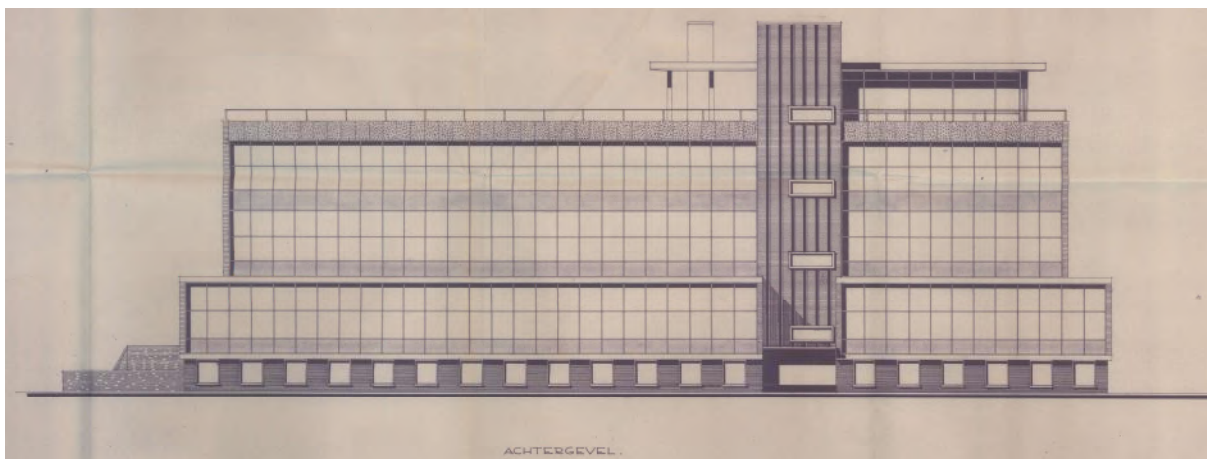
2.2.4. P.Czn. Hooftlaan 14

Het gebouw P.Czn. Hooftlaan 14 is in 1959 in een modernistische stijl opgericht als kantoorgebouw, typisch voor het tweede decennium van de Wederopbouwperiode, toen de traditionalistische vormgeving uit de eerste periode werd vervangen door modernistische architectuur. De voor die tijd moderne glazen gevelindeling en horizontale belijning maakten het tot een herkenbaar modern gebouw. Een van de consequenties van de non-constructieve gevelindeling was, dat men intern moest kiezen voor een groot aantal dragende kolommen. Het gebouw staat momenteel leeg in afwachting van sloop.

Figuur 17 - Voorgevel kantoorpand P. Czn. Hooftlaan 14, bestektekening Architect Geenen, Eindhoven, november 1959.

Het gebouw bestaat uit vier verschillende horizontale elementen, die successievelijk op elkaar gestapeld zijn. De onderste laag is het souterrain met gemetselde wanden met vierkante vensters in een strakke repetitie. Daarbovenop is de begane grondlaag met dezelfde oppervlakte als het souterrain. Deze laag heeft een glazen gevel met drie lagen vierkante ramen. Links van het midden is de hoofdingang met een betonnen luifel. Links daarvan is een deel van de gevel uitgebouwd. De tweede en derde verdieping vormen een blok dat kleiner is dan de begane grondlaag. Ook dit blok heeft een glazen gevel met zes lagen vierkante ramen. Het meest opvallende verschil tussen de bouwtekening uit 1959 (Figuur 17) en de tegenwoordige situatie (Figuur 19) is wel de terugliggende dakopbouw. Deze was in het oorspronkelijk ontwerp vrij bescheiden van omvang, tegenwoordig gaat hij over de volle breedte van het gebouw, waardoor het evenwicht in de gevelopbouw van het gebouw enigszins verstoord is.

Figuur 18 - P.Czn. Hooftlaan 14 - Achtergevel volgens bouwaanvraag 1959; bestektekening Architect Geenen, Eindhoven, november 1959.

Figuur 19 - P.Czn. Hooftlaan 14.

De glazen voor- en achtergevel van het pand vormen een tegenstelling tot de linker- en rechter zijgevel die geheel gesloten zijn. Ze zijn gemetseld van baksteen.

Figuur 20 - Rechter zijgevel (Streetview juli 2021).

2.2.5. Bomanshof 6

Het gebouw Bomanshof 6 is in 1969 gebouwd in de destijds gebruikelijke weinig uitgesproken van het modernisme afgeleide stijl. Opvallend is het relatief grote aandeel van (gele) baksteen in de voorgevel en de uitbouw met verticale vensters. Van dit gebouw werden geen bouwtekeningen ontvangen van de gemeente.

Figuur 21 - Bomanshof 6 - voorgevel.

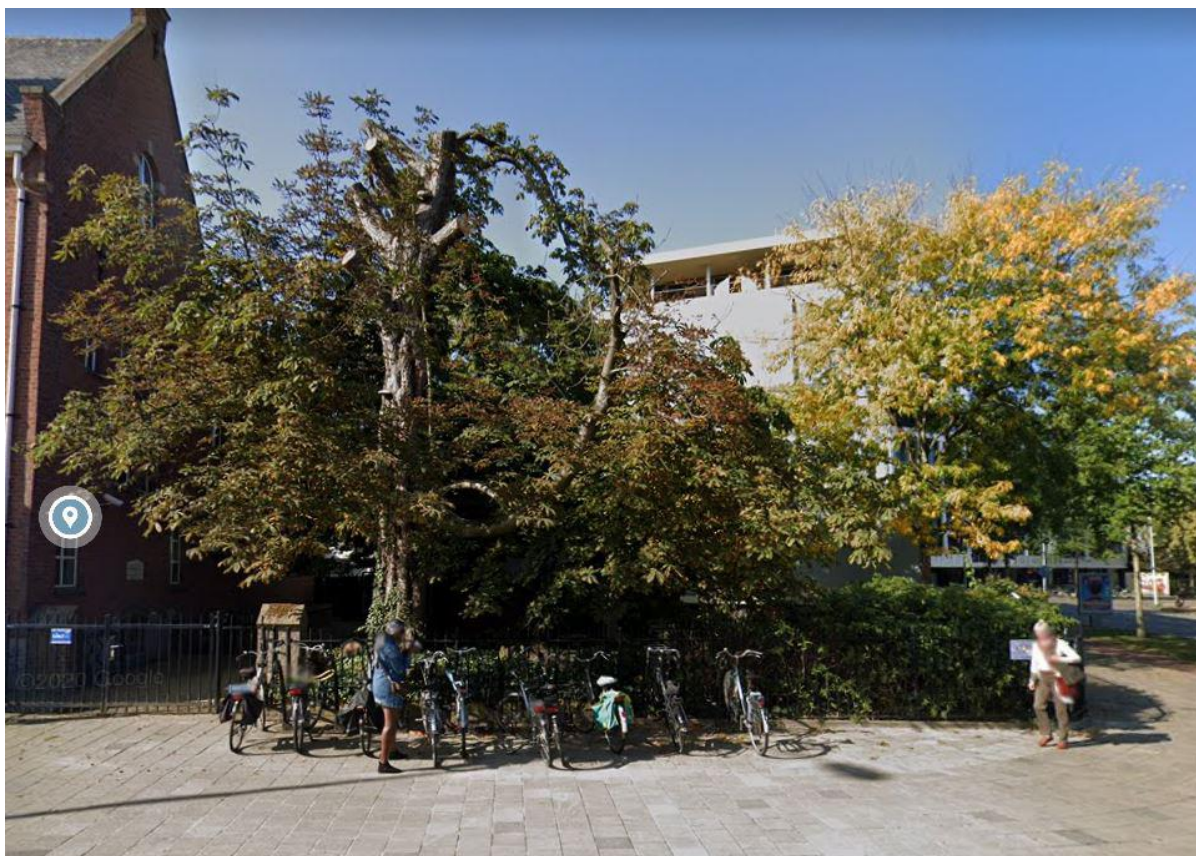

Figuur 22 - Bomanshof 6 - linker zijgevel (Streetview juli 2021).

2.2.6. Erfbeplanting en ander historisch groen

Ten noorden van het gemeentelijk monument Stratumsedijk 28a staat een Paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*) van 100 tot 120 jaar oud. Dit is het enige overblijfsel van de situatie vóórdat het gebouw van de Raad van Arbeid werd opgericht. De boom maakte deel uit van de tuinbeplanting van de villa die hier tevoren stond. Nader onderzoek naar de conditie van de bomen wordt aangeraden.

Verder zijn er nog twee bomen op de hoek van de Tesselschadelaan-P.Czn. Hoofthoek, een plataan (*Platanus acerifolia*) en een kastanje (*Aesculus carnea*) van meer dan 100 jaar oud. Ook deze bomen maakten deel uit van de tuinaanleg voor de realisering van het gebouw van de Raad van Arbeid.

Figuur 23 - De oude kastanjeboom naast het monumentale gebouw Stratumsedijk 28a (bron: Streetview, augustus 2020).

3. WAARDERING

3.1. Methodiek

In de literatuur is voor vakgebieden die betrokken zijn bij het erfgoed, met name de archeologie, de architectuur- en kunstgeschiedenis, de bouwhistorie, de tuingeschiedenis en de historische geografie, te vinden hoe over de betekenis of waarde van erfgoed wordt gedacht.⁵ Op dit moment ontbreekt een breed geaccepteerde, geïntegreerde erfgoedbrede waarderingssystematiek. Het dichtst in de buurt komt de systematiek die in de nota Handreiking Cultuurhistorie in de m.e.r. wordt aangereikt.⁶

Voor de waardering zijn vier klassen onderscheiden, overeenkomstig de waarderingssystematiek van gebouwen/-onderdelen:⁷

- Hoge waarde
- Positieve waarde
- Indifferent
- Negatieve waarde

Voor het pand Stratumsedijk 28a is geen aparte waardering opgesteld, omdat het pand is aangewezen als beschermd (gemeentelijk) monument. Bij de aanwijzing zijn de op bestemmingsplanniveau relevante cultuurhistorische waarden al in kaart gebracht. Van de overige gebouwen in het studiegebied zijn wel afzonderlijke waarderingen opgesteld. Verder is een waardering opgesteld van het ensemble: alle gebouwen, bijgebouwen, erfafscheidingen en groenelementen bij elkaar: vormen zij samen een ensemble dat cultuurhistorische waarde heeft?

Figuur 24 - Monumentenkaart gemeente Eindhoven; het pand Stratumsedijk 28a is in zijn geheel aangewezen als gemeentelijk monument, inclusief de in 1960 nieuw aangebouwde traveeën en exclusief de latere aanbouw en de garage. De groene bolletjes geven de plaats van de oude bomen aan.

⁵ RCE e.a., 2009, p. 15.

⁶ RCE, 2009, p.11.

⁷ RCE e.a., 2009.

3.2. Waardering

3.2.1. Stratumsedijk 28a

Het pand Stratumsedijk 28a is aangewezen als gemeentelijk monument. Ten behoeve van de aanwijzing is een onderzoek ingesteld, waarbij de uitkomst was, dat het pand voldoende cultuurhistorische waarden bezat om in aanmerking te komen voor aanwijzing als gemeentelijk monument. In de redengevende omschrijving wordt voornamelijk de buitenzijde van het gebouw als monumentwaardig aangemerkt. Het gebouw heeft een hoge cultuurhistorische waarde.

3.2.2. Aanbouw Stratumsedijk 28a

Het latere bijgebouw en de garage bij het pand Stratumsedijk 28a zijn niet aangewezen als onderdeel van het gemeentelijk monument. De garage is tegelijk tot stand gekomen met het hoofdgebouw. Er zijn nog oorspronkelijke materialen aanwezig, maar grote delen worden door de rest van de aanbouw aan het oog onttrokken. Bij de verbouwing tot kantoor zijn bovendien ook belangrijke onderdelen verloren gegaan.

Tabel 1 - Cultuurhistorische waardering Aanbouw Stratumsedijk 28a - garage, thans kantoorgebouw		
(sub)criteria	Beoordeling	Waardering
Beleefde kwaliteit <i>Zichtbaarheid/herkenbaarheid</i>	<i>Een deel van de voormalige garage is zichtbaar vanaf de openbare weg; een groot deel is verborgen achter de latere aanbouw.</i>	Indifferent
Beleefde kwaliteit <i>Herinnerbaarheid</i>	<i>De voormalige functie van de garage is nauwelijks herkenbaar.</i>	Indifferent
Fysieke kwaliteit <i>Gaafheid</i>	<i>De garage is, zowel binnen, als buiten, sterk aangetast door de verbouwing tot kantoor.</i>	Indifferent
Fysieke kwaliteit <i>Geconserveerdheid</i>	<i>De garage is, zowel binnen, als buiten, sterk aangetast door de verbouwing tot kantoor. Er zijn nog historische materialen aanwezig. Detailleringen zijn grotendeels verdwenen.</i>	Indifferent
Inhoudelijke kwaliteit <i>Zeldzaamheid</i>	<i>Een aparte garage bij een kantoorgebouw is redelijk zeldzaam.</i>	Positieve waarde
Inhoudelijke kwaliteit <i>Informativiteit</i>	<i>De aparte garage is een aanwijzing voor de klassenmaatschappij in de tijd dat het complex werd ontworpen.</i>	Positieve waarde
Inhoudelijke kwaliteit <i>Samenhangendheid binnen en tussen facetten</i>	<i>Er is nauwelijks samenhang met archeologische en historisch-geografische aspecten. De voormalige garage vormt een ensemble met het gemeentelijk monument. Interieur en exterieur hebben geen samenhang (meer).</i>	Indifferent
Inhoudelijke kwaliteit <i>Representativiteit</i>	<i>Door de latere verbouwingen is de garage nauwelijks een representant te noemen van deze bouwvorm in die tijd.</i>	Indifferent

3.2.3. P. Czn. Hooftlaan 14

Het gebouw P.Czn. Hooftlaan 14 is een typisch wederopbouwgebouw met modernistische kenmerken. Het pand is ontworpen door een gerenommeerde Eindhovense architect (Geenen), die regionale bekendheid genoot. Als zodanig is het gebouw zeker niet zonder cultuurhistorische betekenis. Jammer dat de opvallende glasgevel met slanke stalen kozijnen aan de voorzijde vervangen is door aluminium vensters met een heel andere profilering, waardoor juist een van de modernistische kenmerken van de gevel is aangetast.

Tabel 2 - Cultuurhistorische waardering P. Czn. Hooftlaan 14		
(sub)criteria	Beoordeling	Waardering
Beleefde kwaliteit Zichtbaarheid/herkenbaarheid	Het gebouw is goed zichtbaar vanaf de openbare weg, ligt in de zichtas van de Wal/P.czn. Hooftlaan.	Positieve waarde
Beleefde kwaliteit Herinnerbaarheid	De voormalige functie van kantoorgebouw is herkenbaar.	Indifferent
Fysieke kwaliteit Gaafheid	Het kantoorgebouw is een voorbeeld van kantoorbouw in het tweede decennium van de wederopbouwperiode.	Positieve waarde
Fysieke kwaliteit Geconserveerdheid	Het kantoorgebouw is weinig aangetast door het gebruik. Er zijn nog historische materialen aanwezig. Detailleringen komen nog grotendeels overeen met het oorspronkelijk ontwerp. De opvallende dakopbouw en glazen voorgevel zijn gewijzigd en komen daardoor niet overeen met het oorspronkelijk ontwerp.	Positieve waarde/indifferent
Inhoudelijke kwaliteit Zeldzaamheid	Een kantoorgebouw uit deze tijd in deze vormgeving is langzamerhand zeldzamer aan het worden doordat veel van de kantoorgebouwen uit de wederopbouwtijd worden getransformeerd of afgebroken.	Positieve waarde/indifferent
Inhoudelijke kwaliteit Informativiteit	De architectuur en bouwwijze geven een beeld van de positieve toekomstverwachtingen in de wederopbouwtijd.	Positieve waarde
Inhoudelijke kwaliteit Samenhangendheid binnen en tussen facetten	Er is geen samenhang met archeologische en historisch-geografische aspecten. Het kantoorgebouw vormt geen ensemble met het gemeentelijk monument.	Indifferent
Inhoudelijke kwaliteit Representativiteit	Het kantoorgebouw is een representant van deze bouwvorm in de bouwtijd, maar door veranderingen in niet onbelangrijke mate aangetast.	Positieve waarde/indifferent

3.2.4. Bomanshof 6

Het gebouw Bomanshof 6 is een post-wederopbouwgebouw.

Tabel 3 - Cultuurhistorische waardering Bomanshof 6		
(sub)criteria	Beoordeling	Waardering
Beleefde kwaliteit <i>Zichtbaarheid/herkenbaarheid</i>	<i>Het gebouw is goed zichtbaar vanaf de openbare weg, maar neemt geen bijzondere plaats in het straatbeeld in.</i>	Indifferent
Beleefde kwaliteit <i>Herinnerbaarheid</i>	<i>De voormalige functie van kantoorgebouw is herkenbaar, maar heeft weinig herinneringswaarde.</i>	Indifferent
Fysieke kwaliteit <i>Gaafheid</i>	<i>Het kantoorgebouw is een voorbeeld van kantoorbouw in de post-wederopbouwperiode.</i>	Indifferent
Fysieke kwaliteit <i>Geconserveerdheid</i>	<i>Het kantoorgebouw is weinig aangetast door het gebruik.</i>	Indifferent
Inhoudelijke kwaliteit <i>Zeldzaamheid</i>	<i>Een kantoorgebouw uit deze tijd in deze vormgeving is niet zo zeldzaam.</i>	Indifferent
Inhoudelijke kwaliteit <i>Informativiteit</i>	<i>De architectuur en bouwwijze geven een beeld van de maatschappelijke situatie in de post-wederopbouwtijd</i>	Indifferent
Inhoudelijke kwaliteit <i>Samenhangendheid binnen en tussen facetten</i>	<i>Er is geen samenhang met archeologische en historisch-geografische aspecten. Het kantoorgebouw vormt geen ensemble met het gemeentelijk monument.</i>	Indifferent
Inhoudelijke kwaliteit <i>Representativiteit</i>	<i>Het kantoorgebouw is een representant van deze bouwvorm in de bouwtijd.</i>	Indifferent

3.2.5. Het ensemble

De ensemblewaarden van het studiegebied zijn beperkt: het monumentale kantoorgebouw Stratumsedijk 28a vormt samen met de (restanten van de) garage, de erfafscheidingen en de kastanjeboom een ensemble. De andere gebouwen in het studiegebied zijn in geheel andere tijden en in een geheel andere architectuur tot stand gekomen. De bebouwing in het studiegebied vormt geen ensemble.

De kastanjabomen en de plataan op het terrein hebben behalve een natuurlijke waarde ook enige cultuurhistorische waarde, als overblijfsel van de tuinaanleg van de villa die hier voorheen stond. Nader onderzoek naar de conditie van de bomen wordt aangeraden.

Figuur 25 - De kastanje (links) en de plataan (rechts) nabij de hoek Tesselschadelaan- P.Czn. Hooftlaan (bron: Streetview, mei 2018).

Tabel 4		
Overzicht waardering		
Object	Waardering	Opmerkingen
Stratumsedijk 28a	Hoge cultuurhistorische waarde onder meer als uiting van de sociaal-economische ontwikkeling van Eindhoven	Gemeentelijk monument
Bijgebouw en voormalige garage Raad van Arbeid	De garage heeft enkele positieve cultuurhistorische aspecten. Bijgebouw heeft geen bijzondere cultuurhistorische waarde.	(Beperkte) cultuurhistorische waarden af te wegen tegen andere waarden.
P.Czn. Hooftlaan 14	Het gebouw heeft positieve cultuurhistorische aspecten.	Cultuurhistorische waarden af te wegen tegen andere waarden.
Bomanshof 6	Geen bijzondere cultuurhistorische waarde.	
Kastanjeboom bij Stratumsedijk 28a	Naast natuurlijke, ook enige cultuurhistorische waarde, als overblijfsel van de tuinaanleg van de villa die hier voorheen stond.	(Beperkte) cultuurhistorische waarden af te wegen tegen andere waarden.
Kastanje en plataan nabij de hoek Tesselschadelaan-P.Czn. Hooftlaan	Naast natuurlijke, ook enige cultuurhistorische waarde, als overblijfsel van de tuinaanleg van de villa die hier voorheen stond.	(Beperkte) cultuurhistorische waarden af te wegen tegen andere waarden.

4. PERSPECTIEF

In dit hoofdstuk wordt beoordeeld wat het toekomstperspectief van de cultuurhistorische waarden zal zijn, als gevolg van de beoogde bestemmingsverandering. De bestemmingsverandering houdt in dat het gemeentelijk monument gehandhaafd blijft. Het gemeentelijk monument zal (waarschijnlijk) een andere functie krijgen. Daarbij zullen bouwkundige werkzaamheden noodzakelijk zijn. Daarbij dienen de waardevolle elementen in het interieur (en het exterieur uiteraard) behouden te blijven. Het is gewenst de achtergevel op te knappen, in de stijl van het gebouw, waarbij niet-oorspronkelijke elementen zoveel mogelijk verwijderd worden.

Overgebleven onderdelen van de erfafscheiding aan de rechterzijde van het gebouw moeten eveneens behouden worden. In het schetsontwerp dat voor deze rapportage is ingezien, staat nog dat de kastanjeboom naast Stratumsedijk 28a gehandhaafd zal worden. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of dat daadwerkelijk mogelijk is.

Volgens het voorliggende bestemmingsplan kan de overige bebouwing wordt gesloopt. De nog aanwezige cultuurhistorische waarden dienen afgewogen te worden tegen andere waarden. Behalve de aanwezige cultuurhistorische waarden speelt daarbij ook de toekomstwaarde van de afzonderlijke gebouwen een rol: in hoeverre is het betreffende gebouw, met handhaving van de geconstateerde waarden, geschikt voor hergebruik. Het betreft de positieve cultuurhistorische waarden van de voormalige garage en P.Czn. Hooftlaan 14.

's-Hertogenbosch, december 2020/april 2021/april 2022/juni 2022

Figuur 26 - De linker zijgevel van het gebouw van de Raad van Arbeid, eveneens rijk gedecoreerd.

AGEL ADVISEURS

CULTUURHISTORISCH ONDERZOEK STRATUMSEDIJK 28A E.O. TE EINDHOVEN

BIJLAGE 1: Geraadpleegde bronnen

Bont, C. de (1993): '..Al het merkwaardige in bonte afwisseling..', Een historische geografie van Midden- en Oost-Brabant, Stichting Brabants Heem, Waalre.

Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Eindhoven, geraadpleegd 03 12 2020.

Groenedijk, T. (2000): Nederlandse plaatsnamen, Hoogeveen, 2000.

Monumentenkaart gemeente Eindhoven, geraadpleegd 03 12 2020.

Monumentenregister gemeente Eindhoven.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Stichting Bouwhistorie Nederland, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Atelier Rijksbouwmeester en Rijksgebouwendienst (2009): Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek - lezen en analyseren van cultuurhistorisch erfgoed, Amersfoort, 2009.

Rijksdienst voor het cultureel erfgoed (2009): Handreiking cultuurhistorie in de m.e.r., Amersfoort, 2009.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (2013): Cultuurhistorisch onderzoek in de vormgeving van de ruimtelijke ordening, versie 6 zoals verzonden aan de Tweede Kamer, februari 2013.

Stichting Bescherming Wederopbouwverfgoed Eindhoven, Piet Beekman, Hein van Buul: Wederopbouw Monumenten Eindhoven, Gemeente Eindhoven, 2016.

Topographische en Militaire kaart van het Koninkrijk der Nederlanden, schaal 1:50.000.

Uitgeverij Nieuwland: Historische Atlas Noord-Brabant, 1:25.000, 1836-1843. Tilburg, 2008.

AGEL ADVISEURS

CULTUURHISTORISCH ONDERZOEK STRATUMSEDIJK 28A E.O. EINDHOVEN

Colofon

Opdrachtgever

Naam : STANTEC
 Contactpersoon :
 Adres : Hoevestein 20b
 PC + plaats : 4903 SC Oosterhout
 Tel. : 0162-456 481
 Mail :

Bevoegd gezag erfgoed

Naam : GEMEENTE EINDHOVEN
 Contactpersoon :
 Adres : Postbus 105
 PC + plaats : 5110 AC Eindhoven
 Tel. : 14013
 Mail : info@Eindhoven.nl

Uitvoerend bureau

Naam : Cuijpers Advies
 Auteur :
 Adres : Gouverneur Hultmanstraat 2
 PC + plaats : 5224 CJ 's-Hertogenbosch
 Tel. : 06 - 5146 1115
 Mail : info@posd.eu
 Website : www.posd.eu
 Projectnummer : 12149

Versietabel				
versie	datum	Inhoud	status	validatie
1-1	14 12 2020	conceptrapport	concept	JC
2-1	17 12 2020	rapport	rapport	JC
3-1	23 04 2021	Bijgesteld rapport	rapport	JC
4-1	04 04 2022	Bijgesteld rapport, n.a.v. opmerkingen gemeente	Bijgesteld rapport	JC
4-2	30 05 2022	Tekstuele correctie	rapport	JC